

ATATÜRK KÜLTÜR, DİL VE TARİH YÜKSEK KURUMU
T Ü R K T A R İ H K U R U M U Y A Y I N L A R I

VIII. Dizi - Sayı: 35^a

XVIII. TÜRK TARİH KONGRESİ

Ankara: 1-5 Eylül 2018

KONGREYE SUNULAN BİLDİRİLER

I. CİLT

ARKEOLOJİ

ROMA VE BİZANS TARİHİ VE MEDENİYETİ

SANAT TARİHİ

Hazırlayanlar

Semiha NURDAN – Muhammed ÖZLER



ANKARA, 2022

Dolmabahçe Sarayındaki Mukaddes Emanetler

Döndü Çavdar*

Giriş

Türk-İslam tarihi ve sanatları içinde çok önemli ve özel bir yere sahip “Mukaddes Emanetler”in çoğunun geçmişte ve bugün Topkapı Sarayı’ndaki Hırka-i Saadet Dairesi’nde muhafaza edildiği bilgisi herkesin malumudur. Bu konuda pek çok çalışma yapılmış olup Tahsin Öz, Nebi Bozkurt, Hilmi Aydın ve Sevgi Ağca’nın eserleri temel başvuru eserleri arasında sayılabilir. Ancak geçmişte Dolmabahçe Sarayı’nda da başkaca mukaddes eşyaların muhafaza edildiği ve bunların nitelik ve nicelikleri hakkında literatürde yaygın bir bilgi yoktur. Bu bildiride Dolmabahçe Sarayı’nda 1907 yılında muhafaza edilen mukaddes eşyaların niteliği ve niceliği üzerinde duracağız.

Mukaddes Emanet Kavramı

Mukaddes Emanetler literatürde *Emânât-ı Mübâreke*, *Emânât-ı Mukaddese*, *Emânât-ı Şerîfe*, *Kutsal Emanetler*, *Kutsal Eşyalar*, *Mukaddes Eşyalar*, *Teberriukât Eşyası*, *Kutsal Hatıra Eşya*, *Kutsal Yedigâr* ifadeleriyle de geçmektedir. Mukaddes Emanetler; Hz. Peygamber’e, diğer bazı peygamberlere, sahabeye, İslam büyüklerine ve Haremeyn’e ait eşya için kullanılan bir tabirdir¹. Zamanla kullanılan bir eşyanın ahireti hatırlatması sonucu kişi kendisini doğru yola iletebilip Allah’a yaklaşılabiliyorsa, hatta şerli işlerden/şeylerden kendisini koruyabildiğine inanıyorsa bu eşyalar da kutsal kabul edilmiştir. Yine dini mekanlarda, hizmetlerde ihtiyacı olan eşyalar da kutsal kabul edilerek teberriukat eşyası olarak görülmüştür. Böylece mukaddes emanet kavramında bir genişleme meydana gelirken kutsal eşyaların sayısında da hızlı bir artış meydana gelmiştir.

En ilkel toplumlardan beri var olan mukaddes emanet inancında bazıları onların metafizik gücü olduğuna inanarak muska ve tılsım olarak kullanmış, onlardan medet ummuşlar; bazıları onlara tapınma derecesine varan saygı göstermişler;

* Arş. Gör. Dr., Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Konya/TÜRKİYE, ddondud@hotmail.com ORCID:0000-0001-9408-9437

¹ Nebi Bozkurt, “Mukaddes Emanetler”, Diyanet İslam Ansiklopedisi (DİA), C 31, İstanbul 2006, s. 108.

bazıları da kutsal eşyaların sahibine duyulan aşırı sevginin bir tezahürü olarak bu hatıra eşyaları koruma altına almışlardır². Mukaddes eşyalara Müslümanların saygı duymaları ve ilgi göstermeleri, onların bereketli olduğunun umulmasından, uğurlu sayılmasından ve ilahi hayra vesile olacağına inanılmasındandır. Bu durum literatürde kısaca “uğur sayma, bereket umma” manasındaki *teberriük*; “uğur sayarak; uğurlu, bereketli, mübarek kabul ederek; mutlu olsun diye” *teberriken* kelimesiyle izah edilir. Özellikle Hz. Yakup’un gözlerinin görmemezliğinin oğlu Hz. Yusuf’un gömleğini gözlerine sürmesinden sonra ortadan kalkması, Hz. Peygamber’in ve diğer İslam büyüklerinin kullandığı ya da Haremeyn’e konulan eşyaların uğurlu ve bereketli sayılmasına neden olmuştur³. Bu nedenle Müslümanlar arasında mukaddes emanetlere ya da onların saklandığı mahfazalara, örtülere el ve yüz sürmek, öpmek, koklamak âdet hâline gelerek nesilden nesle aktarılmıştır. Aynı zamanda tarih boyunca *halife* sıfatıyla İslam hükümdarları mukaddes emanetlere büyük değer vermişler, halifelik ve hükümdarlık alametleri gözüyle bakmışlardır⁴.

Osmanlılarda Mukaddes Emanetler

1453 yılında İstanbul’un fethiyle birlikte Bizans hazinelerinden Osmanlı’ya intikal eden bazı peygamberlere ait birtakım mukaddes emanet, Osmanlılar tarafından muhafaza edilmeye başlanır. 1517 tarihinde Yavuz Sultan Selim’in Mısır’ı ilhakıyla birlikte Mekke Emiri Şerif Berekât, oğlu Ebu Numey aracılığıyla bir kısım mukaddes emanetleri⁵ ve Kâbe’nin anahtarını Osmanlı’ya teslim etmiş, böylece Müslümanların mukaddes saydıkları Mekke ve Medine’nin de içinde olduğu Hicaz Bölgesi Memlûklerden Osmanlılara geçmiştir. Mısır seferinin dönüşünde Yavuz Sultan Selim Memlûklerin, Abbasilerin ve Hicaz emaretinin hazinelerinden intikal eden mukaddes emanetleri İstanbul’a getirerek Topkapı Sarayı’nda kendisine ayrılan padişah dairesinde yani Has Oda’da muhafaza etmiştir⁶.

2 Hilmi Aydın, “Türklerin İnanç Dünyasında Mukaddes Emanetler”, *Türkler*, C 11, ed. Hasan Celâl Güzel vd., Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s. 871-886; Sevgi Ağca, *Hırka-i Saadet* (Teşkilatı, Törenleri ve Kutsal Emanetleriyle Hırka-i Saadet Dairesi), Korpus Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 7.

3 Bozkurt, *agmad.*, s. 108.

4 Necdet Sakaoglu, “Kutsal Emanetler”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, C 5, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Ortak Yay., İstanbul 1994, s. 140.

5 Nebi Bozkurt, “Mukaddes Emanetlerin Tarihi ve Osmanlı Devleti’ne İntikali”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S.13-14-15 (1995-1996-1997), İstanbul 1997, s. 14-15.

6 Hilmi Aydın, *Hırka-i Saadet Dairesi ve Mukaddes Emanetler*, Kaynak Yayınları, İzmir 2013, s. 5; Ağca, *Hırka-i Saadet*, s. 13-14.

Zamanla bir kısım mukaddes eşya, devlet yetkililerinin peyderpey satın almalarıyla İstanbul'da toplanmaya başlanmıştır. Özellikle I. Ahmed zamanında (1603-1617) Topkapı Sarayı'ndaki mukaddes emanetlerin sayısı hızla artmaya başlar. Ayrıca 19. yüzyıl ile 20. yüzyılın başında mukaddes emanetlere hürmet göstermeyi şirk sayan Vehhabilerin tahribatından korumak için onlar, hızla İstanbul'a gönderilmeye başlanmıştır⁷. Bir kısım eşya da her hac mevsiminde İstanbul'dan kutsal mekanlara surre-i hümayunla gönderilen yeni eşyaların eskileriyle değiştirilmesinden sonra eskilerinin İstanbul'a gönderilmesiyle toplanmıştır. Öteki kısım mukaddes eşya ise I. Dünya Savaşı'nda Medine Müdafii Fahrettin Paşa (Türkkan) tarafından İngilizlerin ve yağmacıların eline geçmemesi için Medine'den İstanbul'a gönderilen eşyalardan oluşmaktadır⁸.

Mukaddes emanetler önceleri Topkapı Sarayı'nın değişik yerlerinde “özellikle Hazine'de, Silahdar Hazinesi'nde, Revan Köşkü'nde, Harem'de ve bilhassa Has Oda olarak kullanılan dairede muhafaza edilmişlerdir”. II. Mahmud, mukaddes emanetlerin tamamını Topkapı Sarayı'ndaki padişahın Has Oda Dairesine taşımıştır. Kendisi de Boğaziçi'ndeki yeni yaptırdığı ahşap saraylara taşınmıştır. Böylece Has Oda sonraları “Mukaddes Emanetler Dairesi” veya Kaside-i Bürde şiirini yazan ünlü Arap şairi Ka'b bin Zühre'ye Hz. Peygamber'in bizzat hediye ettiği hırkaya izafeten “Hırka-i Saadet Dairesi” olarak adlandırılmıştır⁹. Mukaddes emanetler, I. Dünya Savaşı'nda düşman eline geçmesi ihtimaline karşı Konya'ya, II. Dünya Savaşı'nda da Niğde'ye taşınmıştır.

3 Mart 1924 tarihinde sarayların millet adına Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne devredilmesiyle Topkapı Sarayı 3 Nisan 1924'te M. K. Atatürk tarafından müze saray hâline dönüştürülmüştür. Ardından sarayın içindeki eşyaların sayımı yapılarak envanter kayıtları çıkarılarak eşyalar modern müzecilik anlayışına göre sergilenmeye başlanmıştır. Mukaddes Emanetler Dairesi ise 31 Ağustos 1962 tarihinde ziyaretçilere açılabilmiştir¹⁰. Günümüzde kutsal emanetlerin 605'i yine Topkapı Sarayı Müzesi içindeki Mukaddes Emanetler Dairesi'nde; bazıları da aynı

7 Süleyman Beyoğlu, “Osmanlılar ve Mukaddes Emanetler”, Osmanlı, C 9, ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s. 348; Aydın, “Türklerin İnanç Dünyasında Mukaddes Emanetler”, s. 871-886.

8 Süleyman Beyoğlu, Medine Müdafaası ve Fahreddin Paşa, Yeditepe Yay., İstanbul 2018, s. 171-187; Münir Atalar, “Kutsal Emanetler”, XII. Türk Tarih Kongresi, Ankara, 12-16 Eylül 1994, C III, s. 1083, 1086-1093; Aydın, Mukaddes Emanetler, s. 142; Ağca, Hırka-i Saadet, s. 23.

9 Dairenin mimarisi için bkz. Nebi Bozkurt, Doğan Yavaş, “Mukaddes Emanetler Dairesi”, DİA, C 31, İstanbul 2006, s. 111-114.

10 Aydın, “Mukaddes Emanetler”.

müzenin hazine¹¹, silah, kumaş¹² ve kütüphane bölümlerinde bulunmaktadır¹³. Sarayın depolarında ise envanter kayıtları çıkarılmayan eşyaların varlığı da bilinmektedir. Ayrıca envanter kaydı çıkarılan mukaddes emanet niteliğindeki birçok esere değişik müzelerde, kütüphanelerde, cami, türbe, dergâh gibi yapılarda ya da özel koleksiyonlarda rastlanabilir. Örneğin Türk ve İslam Eserleri Müzesi ve İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi gibi.

Mukaddes emanetlere Osmanlı-Türk toplumu özel önem vermişlerdir. Mukaddes Emanetler Dairesi'nin her Ramazan'ın on beşinde Osmanlı padişahları tarafından devlet erkânı ile birlikte ziyareti özel öneme sahip manevi bir ödev olmuşken, halk da bu âdeti heyecanla takip etmiştir. Medine Müdafaası sırasında İhtiyat mülazımlarından İdris Salih Bey'in Hz. Peygamber'e hitaben yazıp Fahreddin Paşa'ya ithaf ettiği şiir Hz. Peygamber'in Türk toplumunun gönül dünyasında edindiği yeri son derece güzel sözlerle yansıtmaktadır. "Dünya ve Ahiret Efendimizsin" başlıklı sekiz kıta şiirin son kıtası şöyledir:

Yapamaz Ertuğrul evladı sensiz,
Can verir, cananı veremez Türkler.
Ebedi hadimü'l-haremeyniniz,
Ölse de Ravza'nı ruhumuz bekler¹⁴.

Dolmabahçe Sarayı'nda Bulunan Mukaddes Emanetler/Eşyalar

Osmanlı döneminde, Topkapı Sarayı'nda mahfaza, sanduka, bohça, torba, çekmece, sandık gibi eşyaların içinde saklanan mukaddes emanetlerin hepsinin tam olarak sayısı ve niteliği günümüzde bilinmemektedir. Çünkü bu eşyaların çoğu hükümdarların mühürleri altında kilitli bulunmaktaydı¹⁵. Mukaddes eşyaların toplu olarak kaydedildiği defterler bulunmakla birlikte bunların hepsi derinlemesine incelenmemiştir. Bu çalışmanın amaçlarından biri de böyle bir defterin incelenmesidir.

11 Hazine bölümünde sergilenen eserler için bkz. Cengiz Köseoğlu, Topkapı Sarayı İmparatorluk Hazinesi: Hazine-i Hümayun, Ak Yayınları, İstanbul tarihsiz.

12 Hülya Tezcan, Topkapı Sarayı Müzesi Koleksiyonundan Tılsımlı Gömlekler, Timaş Yay, İstanbul 2011.

13 Bozkurt, "Mukaddes Emanetlerin Tarihi", s. 108, 111; Aydın, Mukaddes Emanetler, s. 5-7; Talha Ugurluel, Asr-ı Saâdet'ten Osmanlı'ya Sarayın Kutsalları, Timaş Yayınları, İstanbul 2016.

14 Aydın, Mukaddes Emanetler, s. 142-143.

15 Tahsin Öz, Hırka-i Saadet Dairesi ve Emanat-ı Mukaddese, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1953, s. 3.

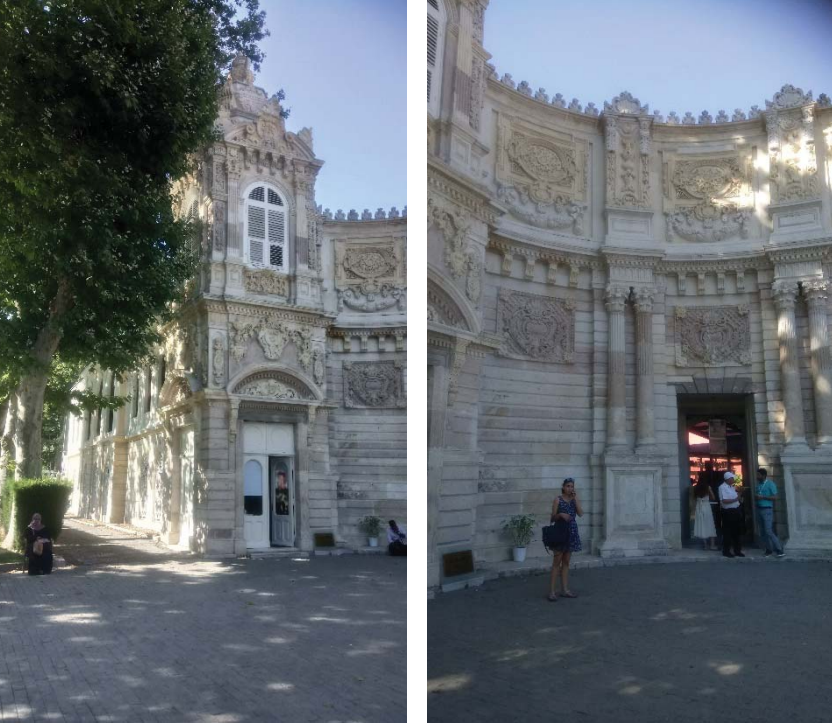
7 Haziran 1856 tarihinde Sultan Abdülmecid Avrupa tarzında yaptırdığı Dolmabahçe Sarayı'na taşınmıştır¹⁶. Bu tarihten itibaren bir kısım mukaddes eşya Dolmabahçe Sarayı'nda muhafaza edilmeye başlanmış olmalıdır. 1907 yılında 237 adet mukaddes eşya, Hazine-i Hassa'nın Mefruşat Dairesi tarafındaki -diğer bir ifade ile saltanat kapısının sol tarafında bulunan- kulede korunmaktaydı (bk. fotoğraf 1-3). Bu bilginin tarihe kaydının düşülmesini sağlayan neden ise tesadüf eseridir. Çünkü burada muhafaza edilen mukaddes eşyaların sayılması olağan bir durum değildir. Kulenin şiddetli esen lodos rüzgârı yüzünden camlarının kırılıp, kapısının da açılmış olduğunun haber verilmesi üzerine Sultan II. Abdülhamid'den buradaki mukaddes eşyaların sayılması için izin istenir. Bunun üzerine 1 Ocak 1907'de II. Abdülhamid burada muhafaza edilen mukaddes eşyaların sayılmasını onaylar. Bu iş için iki kişi görevlendirilir: Onlardan biri hem Mabeyn Müdür-i Sanisi hem de Hadaik-i Hassa-i Şahane Nazırı olan Mehmet İzzet Efendi, diğeri ise Hazine-i Hassa Muhasebe Kalemî Müdürü Hacı Halis Efendi'dir¹⁷.



Fotoğraf 1: Mefruşat Dairesi'nin Yanındaki Kulenin Arkadan Görünüşü (Yaz 2018)

16 Metin Sözen, "Dolmabahçe Sarayı", DİA, C 9, 1994, s. 504.

17 BOA, HH.MFŞ, nr.40/40, Belge. Sadece görevleri hakkında bilgi verilen kişilerin isimleri devlet salnamesinden tespit edilmiştir.



Fotoğraf 2 - 3: Mefruşat Dairesi'nin Yanındaki Kule'nin Önden Görünüşü (Yaz 2018)

Adı geçen kişilerin mukaddes eşyalar deposundaki inceleme ve sayımı sonucu 3 Ocak 1907 tarihinde rika el yazısı ile yedi sayfalık iki nüsha defter hazırlanmıştır. Ayrıca kule'nin kapı ve camları tamir edilerek kuvvetlendirilmiştir. Defterlerden birisi padişaha arz edilmiş, diğeri ise Hazine-i Hassa İdaresi Muhasebe Kaleminde saklanmıştır. Bugün bu defterlerden biri Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki Hazine-i Hassa Mefruşat-ı Hümayun İdaresi'nin dosya usulü envanteri içerisinde yer almaktadır. Biz bu tasnifin içinde yer alan ve Hazine-i Hassa Muhasebesinde saklanmak için gönderilen nüshaya ulaşmış bulunmaktayız¹⁸. (Defterin 1b ve 4a sayfası için bk. belge 1-2)

1907 tarihinde olağanüstü durum nedeniyle çok titiz bir şekilde yapılmış olan sayım, bize Dolmabahçe'deki mukaddes eşyalarla ilgili ayrıntılı bilgiler vermektedir. Buradaki mukaddes eşyalar V. Mehmed Reşad'ın saltanatı sırasında

¹⁸ BOA, HH.MFŞ, nr.40/40, Defter.

(1909-1918) Hazine-i Hassa Depo İdaresi'ne devredilmiştir¹⁹. Ancak bu teslimatın içeriği hakkında henüz bir bilgiye sahip değiliz. Nisan 1921 tarihinde VI. Mehmed Vahideddin'in emriyle 62 adet mukaddes eşya Topkapı Sarayı Mukaddes Emanetler Dairesi'ne taşınmıştır (Bu eşyaların bir listesi için bk. Tablo 1)²⁰.

Tablo 1: 1921 Tarihinde Dolmabahçe Sarayı'ndan Topkapı Sarayı Mukaddes Emanetler Dairesi'ne Taşınan Eşyalar

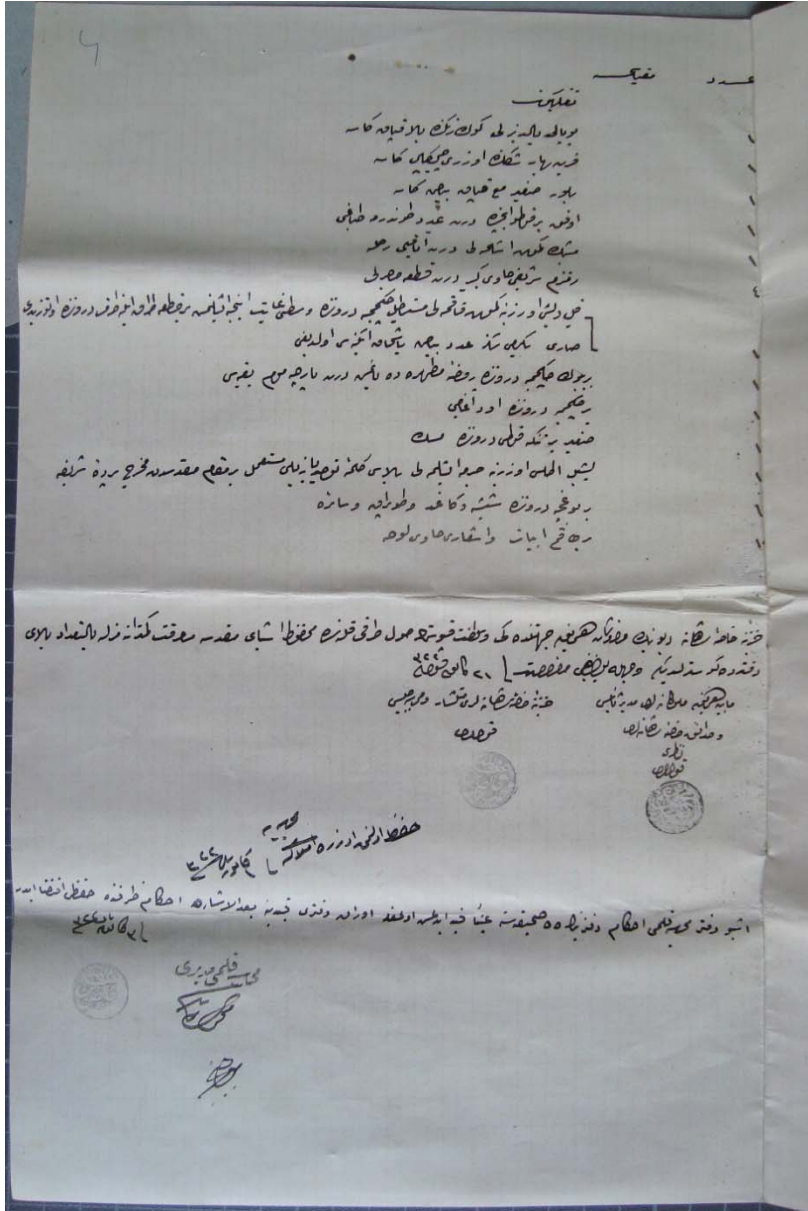
1 adet âyet-i kerîme menkuş hırka	1 adet destmâl.
Beyaz tire üzerine beyit menkuş destmâl	3 adet cevher ta'bir olunur toz.
1 adet ufak gordon ? torba	Çekmece altına konmak için örtü.
1 adet ufak yeşil gordon ? bohça	2 adet sikke-i şerîf.
3 adet yazma yemenî. Çekmece içindedir.	22 adet muhtelif sürâhilerde okunmuş su.
1 adet kan kardaş tabir edilen taş	Bir kâse içinde okunmuş buğday.
3 adet ağaç takos	Bir bohça içinde sandal tozu.
1 adet alçı parçası	Bir torba içinde alçı. Besmele-i şerîf yazılı.
5 adet mum	1 kutu içinde süpürge parçaları.
1 adet beyaz takye	Ufak tahta çekmece.
1 adet süpürge	Dört gözlü ceviz çekmece
1 miktar Hücre-i Saadet tebriki sandal-ı şerîf	Dört ayaklı sehpa
1 adet taş parçası	4 adet hasırlı zenzem-i şerîf ²¹

19 Nedret Bayraktar, “Sultan VI. Mehmed’in Topkapı Sarayı’na Gönderdiği Eserler”, Milli Saraylar 1992, TBMM Basımevi, Ankara 2002, s. 88-93.

20 Bayraktar, agm., s. 88, 93.

21 Aynı yer.

Belge 2: Dolmabahçe Sarayı'ndaki mukaddes eşyaların yazılı olduğu defterinin 4a sayfası



3 Ocak 1907 tarihli defterde 237 adet mukaddes eşyanın adı, bazılarının vasfı ve sayısı gösterilmiştir. Bu sayım defterinde geçen mukaddes eşyaları türlerine göre dokuz gruba ayırarak tasnif ettik. Bu gruplar şunlardır: 1) Mekke ve Medine'deki Kutsal Mekanlara Ait Eşyalar. Bu gurubu kendi içinde Kâbe'den ve Mescid-i Nebevi'den Gelenler olmak üzere ayırdık. 2) Kitaplar. Bunu da Kur'anlar ile diğer kitaplar ve evraklar olarak ayırdık. 3) Hamile ve Lohusaların Kullanması İçin Saklanan Eşyalar. 4) Kumaş Eşyalar. 5) Bazı Eşyaların İçinde Saklanan Manevi Değeri Yüksek Şeyler 6) Abdülkadir Geylani'ye Ait Mübarek Eşyalar. 7) Şeyh Mehmed Nuri Efendi'nin Mübarek Makamlarda Kullandığı Eşyalar. 8) Levhalar. 9) Kap Kacak Türü Eşyalar. Son olarak hiçbir gruba alamadıklarımızı 10) Diğer Eşyalar olarak ayırdık. Aşağıda bu grupların ayrıntısına yer verilecektir:

A. Mekke ve Medine'deki Kutsal Mekanlara Ait Eşyalar

Yeryüzünde Allah'a ibadet için Hz. İbrahim tarafından yapılmış ilk mekân Mekke'deki Kâbe'dir (bk. fotoğraf 4). Kâbe Müslümanların kiblesi olduğu için Mekke İslam dünyasının en önemli kutsal mekanlarından birincisidir. Kâbe'nin her sene Müslümanlar tarafından haccedilmesi farz kılınmıştır. İslam dünyasının ikinci önemli şehri Allah'ın resulü, alemlere rahmet olarak gönderilen Hz. Peygamberin kabrinin yer aldığı Medine'dir. Osmanlılar -özellikle hac zamanında- bu iki beldeye önemlerine binaen elinden gelen hizmetleri ve yardımları yapmışlardır. Bu esnada buraya ait birtakım eskiyen eşyayı veya muhafaza kabını yenisi ile değiştirmiş, eskileri de İstanbul'a gönderilmiştir. Yine her hac ibadetinde bu beldelere kısa süreyle konulup geri gönderilen eşyalar da vardı. Mesela destmal, eşarp, takke, buğday gibi. İşte bu tarzda toplanan eşyalar mukaddes kabul edilip ayrıca muhafaza altında tutulmuşlardır.

1. Kâbe'den gelen eşyalar

1. Aksaray'daki Pertevniyal Valide Sultan Türbesi'ne gönderilmek üzere tutulan, bir sandık içinde Beyt-i Muazzama'nın (Kâbe) kapısının perdesi.

Kâbe'nin örtüleri her yıl yenilenir ve Kâbe'nin perdedarları tarafından dağıtırldı. Haccü'l-ekberde de (arefenin Cuma'ya rastladığı yıllarda) İstanbul'a gönderilirdi. Kâbe'nin iç örtüleri ise padişah cüluslarında yenilenir, evvelkiler ise Mekke Emiri tarafından İstanbul'a gönderilirdi. İstanbul'da gelen örtüler ise törenle Mukaddes Emanetler Dairesi'ne konurdu. Bu örtülerin büyük çoğunluğu 1960 yılında

Topkapı Sarayı'nın kumaş deposuna nakledilmiştir.²² Mukaddes emanetlerin arasında Kâbe perdelerinin yanı sıra Hz. Peygamber'in kabrinden çıkan perdeler de yer almaktadır. Onlar ise "kisve-i saadet" olarak adlandırılırdı. Osmanlılar zamanında kisve-i saadetten başka, Hücre-i Saadet'i çevreleyen parmaklıkların dışına sırma işlemeli atlas perdeler de asılmaya başlandı²³.

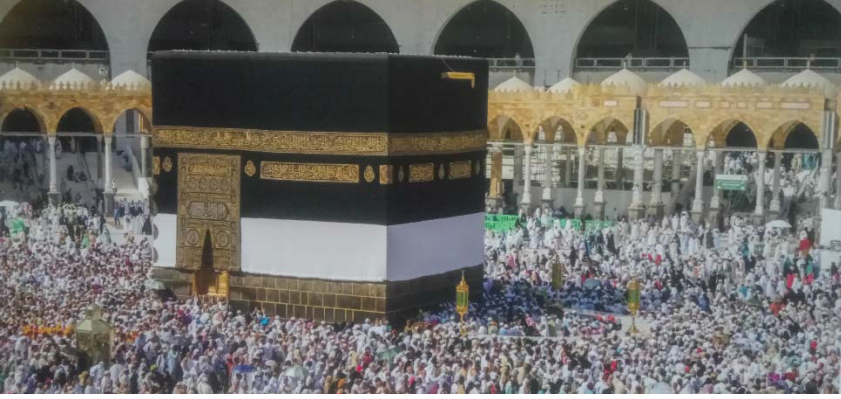
1872 tarihinde tamamlanan Aksaray'daki Valide Sultan Camisi ile Pertevniyal Valide Sultan Türbesi ilk yapıldığı zamandan günümüze kadar birtakım değişikliklere maruz kalmıştır. Önce 1926-1929 yılları arasında tramvay hattının genişletilmesi esnasında, kısa bir süre sonra şehircilik uzmanı Henri Prost'un imar düzenlemeleri esnasında biraz geri çekilir. 1926 tarihinde buradaki mukaddes eşyalar Türk ve İslam Eserleri Müzesine intikal ettirilir. 1958'de ise tamamen yıktırılır. Pertevniyal'ın naaşı bir süre Topkapı Sarayı'nda tutulduktan sonra, eşi II. Mahmud'un türbesine, padişahın sandukasının altına gömülse de daha sonra yeniden yapılan türbesine nakledilir²⁴.

2. Bir torba içinde Beyt-i Muazzama'dan alınan bir çeşit yapraklar.
3. Beyt-i Muazzama'dan çıkarılmış cevher.
4. Beyt-i Muazzama'dan çıkarılmış ufak kutu içinde cevher (toz).
5. İki kumkuma (küçük testi, çömlek) içinde Altın Oluk'tan akan su.
6. Altın Oluk'un içindeki direğin parçası.
7. Beyt-i Muazzama'nın ilk binasının kerpiç parçaları.
8. Üç adet Beyt-i Muazzama'nın taban direklerinin parçası.
9. Beyt-i Muazzama'ya konulmuş takke.

²² Aydın, Mukaddes Emanetler, s. 114.

²³ Aydın, age., s. 114-117.

²⁴ Ali Akyıldız, "Müsrif, Fakat Hayırsever: Pertevniyal Valide Sultan", Osmanlı Araştırmaları, XLVII, 2016, s. 324.



Fotoğraf 4: Kâbe (Orhan Durgut'un Fotoğraf Koleksiyonundan alınmıştır.)

2. Mescid-i Nebevi'den gelen eşyalar

1. Hücre-i Saadet'in (bk. fotoğraf 5) anahtarı. Altın ve gümüş kakmalı ve fildişi çekmece içinde Hz. Peygamberin kabrinin 15 Rebiülahir 1287 / 15 Temmuz 1870 tarihinde değiştirilen anahtarı olup yenilendiğinden getirilmiştir. Üzerinde Hicri 12 (M. 633) senesi mahkuktur.



Fotoğraf 5: Hücre-i Saadet'in Kapısı (Orhan Durgut'un Fotoğraf Koleksiyonundan alınmıştır.)

2. Ravza-i Mutahhara'nın tamiri esnasında kabir-i saadetten çıkarılan dikdörtgen şekilli ve duvarlarından üçü kırık mübarek summaki (gayet sert, değerli ve parlak olan bir taş) taş.
3. Ravza-i Mutahhara'nın duvarından çıkan levha şeklinde çerçeve içinde çini.
4. Sekiz adet Harem-i Saadet'te yanan mumların parçaları.
5. Süpürge-i saadet.
6. İki adet Hücre-i Saadet'e konulmuş baş yemenisi.
7. Bir destmal içinde Hücre-i Saadet'e konulmuş baş yemenisi.
8. Ravza-i Mutahhara'dan mahreç beyaz şal.
9. Hücre-i fahr-i risâlet-penâhiden ihrâç olunmuş gubar-ı şerif (Hz. Peygamberin Kabir Toprağı). Topkapı Sarayı'nda bulunan iki adet gubar-ı şerifin fotoğrafları için bk. fotoğraf 6-7.



Fotoğraf 6: Gubar-ı Şerif

Bu resmin burada anlatılan gubar-ı şerif olup olmadığından emin değiliz. Ancak Topkapı Sarayı Müzesinde 21/58 envanter numarasında kayıtlıdır. Yakut ve zümrütle müzeyyen altın mahfazada, küçük şişeler içinde korunan iri taneli bir miktar kırmızı kum vardır. Tamirler sırasında Kabir-i saadetten alındığı tahmin edilmektedir²⁵.

²⁵ Aydın, Mukaddes Emanetler, s. 123.



Fotoğraf 7: Gubar-ı Şerif

TSM'de 21/258 envanter numarasında kayıtlıdır. Hz. Peygamber'in kabrinin tamiri esnasında dökülen topraklardır. 17. cm. yüksekliğindeki cam beyaz sürahi içindedir²⁶.

10. Yeşil atlas üzerine sırça işlemeli, yukarısı kelime-i tevhid yazılı, kullanılmış, bir mukaddes makamdan çıkan perde.
11. Bir sırma kese içinde bir miktar cevher.
12. Kese içinde Ravza-i Mutahhara'da şebeke-i (parmaklık) saadet içinden çıkan cevher.
13. Ravza-i Mutahhara'da yanan kandillerin zeytin yağını içeren billur sürahi.
14. Bir büyük çekmece içinde Ravza-i Mutahhara'da yanmış dört parça mum parçası.
15. Kapaklı, kulplu, beyaz adi kâse içinde Hücre-i Saadet'e konulmuş buğday ve kahve.

B. Kitaplar

1. Kur'anlar

1. Kenarı Arapça ve Farsça tefsirli büyük ve müzehhep *Kelâm-ı Kadîm*. Saçak keşmiri Molla Abdullah hattıyla. Yazılma tarihi 1291 [M.1874].

²⁶ Aydın, age., s. 122.

2. Kenarları ve satır araları müzehhep orta ebatta *Kelâm-ı Kadîm*.
3. Müzehhep *Kelâm-ı Kadîm*. Selim Giray'a hediye edilmek üzere Râcî hattıyla 1105 [M.1693-94] tarihinde yazılmış küçük ve nefis, ayrı ayrı ciltli 30 cüzden ibaret olup küçük çekmece içindedir.

2. Diğer kitaplar ve evraklar

Burada g-daha çok tefsir, dua gibi dinî konuları içeren kitaplar ve evraklar yer almaktadır.

1. Müzehhep *Şîfa-i Şerîf*. Elhac Hafız Hasan hattıyla. Yazılma Tarihi 1258 [M.1842].
2. İki adet kafide kaplı kenarları yaldızlı *Mutavvel Tercümesi*²⁷. 1289 (M.1872).
3. Bir zarf içinde evliyâ-yı 'izâm hazerâtının isimlerini mübeyyin çeşitli evrak.
4. 2 adet birisi matbu, diğeri yazma *Tefe'ül-nâme*²⁸.
5. Tıbbâ dair Gülbaba ahfâdından (torun, yardımcı) Dervîş Mehmed'in Sultan Mahmud Han-ı Gazi hazretlerine takdim eylediği müzehhep yazma kitap.
6. Havâss-ı ferâîyeden bahseden müzehhep ve ciltli 1268 [M.1851] tarihli yazma kitap.
7. Yazma *Ta'bîrnâme*. Akkirmânî Mehmed Efendi tarafından ayât-ı kerîme ve châdis-i nebeviyeden istinbât olunarak *Żübdetü'l-Müntehap* namıyla yazılmış nefis bir eserdir.
8. Yazma *Havâss-ı Hayvânât*: Müellifi Şeyh Kemalettin Demirî. 1201 [M.1787] senesinde telif edilmiştir.
9. Kevâkip (yıldızlar) ve durûb-ı emsâle (atasözü) ait yazma mecmua.
10. Yazma *Şerh-i Mißtâhü'l-Cenne*.
11. Yazma ve saf?²⁹ *Mißtâh-ı Beytullah*.

27 Kitabın içeriğı hakkında bk. Mustafa Irmak, "Bir Belâgat Kitabı Olarak Mutavvel ve Osmanlı Medreselerinde Okunuş Biçimi Üzerine Bir Risale", M.Ü. İlähiyat Fakültesi Dergisi, S. 42, İstanbul 2012, s. 173-196

28 Bu konuda bilgi almak için bk. Yusuf Ziya Sümbüllü, "İlm-i Tefe'ül ve Tefe'ül-nâme (Ku'ran Fah) Üzerine Bir Değerlendirme", Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi (1/2), 2008, s. 383-391.

29  Bu kelimenin okunuşundan emin olunamamıştır.

12. Yazma *Vasiyetnâme*.
13. Yazma *Münâcât*³⁰.
14. Kâmil-i kelâmın yirmi yedi سوالini havi yazma risâle.
15. *Nasihatü'l-Mülûk Fahr-i Siretü's-Sülûk* namıyla Şemseddin Sivasî'nin manzum ve mensur risalesi.
16. Tâli'-i? mevcut hakkında bir risale-i haliye?³¹
17. Dokuz adet perakende risale.



Fotoğraf 8: Destmale örnek

C. Hamile ve Lohusaların Kullanması İçin Saklanan Eşyalar

1. Hamilelerin doğurmaları esnasında giydirilecek üzeri ayet-i kerime ve vefk (tesirli dua)³² yazılı hırka-i mübareke.
2. 8 adet Harem-i Saadet'te yanan mumların parçaları. (tekrar)
3. Süpürge-i saadet. (tekrar)

30 Allah'a dua konulu manzume (Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitapevi, Ankara 2005, s. 724).

31  Bu kelimenin okunuşundan emin olunamamıştır.

32 Vefk hakkında ayrıntılı bilgi için bk. İlyas Çelebi, "Vefk", *DİA*, C 42, İstanbul 2012, s. 605-607.

4. Beyt-i Muazzama'ya konulmuş takke. (tekrar)
5. Kardeşkanı³³.
6. Bir küçük şişe içinde zenzem ile terbiye olmuş sürme.
7. 2 adet bir sahanbur içinde yaldızlı ve etrafı çiçekli destmal içinde çocuk doğduğu anda içinden geçirilecek halkavari tahta.³⁴
8. 2 adet Hücre-i Saadet'e konulmuş baş yemenisi. (tekrar)
9. Sahanbur üzerine esâmi-i mukaddese yazılı çiçekli destmal.
10. Hırka-i Saadet'in üzerinde bir sene durmuş kebir destmal (bk. fotoğraf 8)

Eskiden her yıl Hırka-i Saadet sandığına özel olarak yapılmış, büyük boyda bir destmal konularak Hırka-i Saadet buna sarılırdı. Küçük boyda destmaller ise Ramazan'ın on beşinde Hırka-i Saadet ziyareti sırasında, padişahın kendi eliyle Hırka-i Saadet'e sürerek, devlet erkânı, din büyükleri, âlimler, sarayın ileri gelenleri ile hareme hediye ettiği mendil büyüklüğündeki tülbentlerdir.

Destimallerin etrafında genellikle şu mısralar yazardı:

“Hırka-i Hazret-i Fahr-i Rusûl'e
Atlas-ı çarh olamaz pâý endâz
Yüz sürüp zeyline takbîl ederek
Kıl şefî'î ümeme arz-ı niyâz”³⁵.

11. Dikdörtgen şekilli ve kenarları yazılı³⁶ levha.
12. Beyt-i Muazzama'dan çıkarılmış cevher. (tekrar)
13. Beyt-i Muazzama'dan çıkarılmış ufak kutu içinde cevher. (tekrar)

33 Yedi kardeşkanı olarak da bilinir. Kardeşkanı ağacından alınan, hekimlikte ve boyacılıkta kullanılan, taş görünümlü, koyu renkte bir sakızdır (TDK, Büyük Türkçe Sözlük). Tıpta yaraları tedavi edip dış kanamaları kesmesi ile bilinir. Günümüzde Hac'dan gelenlerin getirdiği kardeşkanı tozunun suya karıştırılıp içilmesi ile nazardan korunacağı düşüncesine sahip olunan ya da korkudan emin olunacağına inanılan taş olarak da bilinmektedir (Y. Çavdar. Kişisel görüşme. 01.04.2017).

34  Bu kelimenin okunuşundan emin olunamamıştır.

35 “Asr-ı Saadet'in Eşsiz Hazineleri”, Derin Tarih, 5. özel sayısı, <https://www.yenisafak.com/foto-galeri/hayat/asr-i-saadet-in-essiz-hazineleri-2018062?page=39> Hilmi Aydın Koleksiyonu'ndan alınan resimlerdir, Yayınlanma Tarihi: 6 Nisan 2016, Erişim Tarihi: 08.07.2018.

36  Bu kelimenin okunuşundan emin olunamamıştır.

14. Hücre-i fahr-i risâlet-penâhîden ihrâç olunmuş gubar-ı şerif. (tekrar)
15. Zarf içinde hücre-i saadet teberrüğü? sandal-ı? şerif³⁷.
16. Bir destmal içinde Hücre-i Saadet'e konulmuş baş yemenisi. (tekrar)

17. Altın oluğun içindeki direk-i şerifin parçası.	Sahankur içinde (tekrar)
18. Beyt-i Muazzama'nın ilk binasının kerpiç-i şerif parçaları.	
19. 3 adet Beyt-i Muazzama'nın dâhilinde bulunan taban direklerinin parçası	

D. Kumaş Eşyalar

1. Siyah zemin üzerine kelime-i tevhid yazılı puşide-i şerife aksamı.
2. İç sıkıntısı için beyaz patiska üzerine vefk yazılı dört adet hırkadır.
3. Üç adet her tarafı sülüs ve nesih hat ile Kur'an ayetleri yazılı ve yaldızlı zırh gömleği. Darüssaade Ağası eliyle Gülhâne köşkünde muhafaza edilmek için 1131[1719] tarihinde harem-i şerîfden gelmiştir.
4. Üzeri Kur'an ayetleri ve vefk yazılı gömlek.
5. Trabzon bezinden dört gömlek ile üç tane keten gömlek, bir tane sarı çubuk ipekli yelek. Bu eşyalar takım olarak adlandırılmıştır.
6. Deve yününden örme müdevverü'ş-şekil kafesî? kemer?³⁸.
7. Puşide-i şerifeler için yeşil ipek şerit.
8. Tepesi, Sultan Selim tuğralı ve etrafı ipek işleme ile yazılı beyaz takke.
9. Tepesi ipek işlemeli ve yazılı takke.
10. Puşide-i şerife parçasından imal olunmuş kelâm-ı kadîm kesesi.
11. Yeşil atlas üzerine sırça işlemeli yukarısı kelime-i tevhit yazılı, kullanılmış bir mukaddes makamdan çıkan perde.

E. Bazı Eşyaların İçinde Saklanan Manevi Değeri Yüksek Şeyler

1. Hz. Muhammed'in mübarek yüz-i şeriflerinin suyunu havi büyük Saksonya kâse.

37  Bu kelimenin okunuşundan emin olunamamıştır.

38  Bu kelimenin okunuşundan emin olunamamıştır.

2. Tahta bir kutu içinde Ashab-ı Kehf'in toprağı.
3. Kapaklı ve çiçekli kâse içinde Yuşa aleyhisselamın toprağı ile kabri üzerindeki ağacın yaprağı.
4. Hazret-i Ayşe'nin seccadesinin bir parçası. Kese içinde
5. Bir torba içinde Hazret-i Osman'ın diktığı ağacın dallarından tespihler imalinden kalan talaş
6. Kebir çini testi içinde zemzem-i şerif.
7. Dört adet zemzem-i şerifi havi büyük dört kıta sacarlı³⁹.

F. Abdülkadir Geylani'ye Ait Mübarek Eşyalar

Hicri 561 (1165-1166) yılında ölen Abdülkadir Geylani Kadiriyye tarikatının kurucusudur⁴⁰. Tasarruf ve kerametlerinin ölümünden sonra da devam ettiğine -mesela çaresiz kalanlara yardım ettiğine- inanılan Geylani'nin ruhaniyetine, özellikle kadınlar samimi bir bağlılık göstermişlerdir⁴¹. Abdülkadir Geylani'ye ait 10 eşya cam saat muhafazası içine konulmuştur. Pertevniyal Valide Sultan'ın altınla işlenmiş bir örtüye sardırarak altın ile gümüşle işlenmiş bir mahfazada muhafaza ettiği sakal-ı şerifi Bağdat'taki Abdülkadir Geylani türbesine hediye ettiği bilinmektedir⁴². Günümüzde Abdülkadir Geylani'nin ait olan iki gömlek TSM'de 13/1177 ve 24/2024 envanter numaralarında kayıtlıdır. Gömleklerden birincisi 1534 tarihinde, ikincisi ise I. Mahmut döneminde (1730-1754) tarihinde Topkapı Sarayı'na gelmiştir⁴³. Birinci gömlek daha sonra lacivert kadifeden, altın yaldızla II. Abdülhamid tuğrasının basılmış olduğu bir kutu içine konmuştur (bk. Fotoğraf 9)⁴⁴. Yine Abdülkadir Geylani'ye ait başka eşyalar bugün Güney Asya'nın değişik bölgelerinde korunmaktadır⁴⁵. 1907 yılında Dolmabahçe Sarayında olan eşyalar ise şunlardır:

39  Bu kelimenin okunuşundan emin olunamamıştır.

40 Süleyman Uludağ, "Abdülkadir-i Geylânî", DİA, C 1, 1988, s. 324.

41 Aynı eser, s. 236.

42 Akyıldız, "Pertevniyal Valide Sultan", s. 333.

43 Hülya Tezcan, Topkapı Sarayındaki Şifalı Gömlekler, BİKA Yay., İstanbul 2006, s. 94-95.

44 Tezcan, Şifalı Gömlekler, s. 94. Adı geçen kutu bugün TSM'de 13/1177 envanter numarasında kayıtlıdır.

45 Arthur Buchler, "Hind-Pakistan Alt-Kıtasında Kadiriilik: Genel Bir Değerlendirme", çev. Mehmet Atalay, Mezhep Araştırmaları, VIII/1, 2015, s. 146.



Fotoğraf 9: Abdülkadir Geylaniye ait gömleğin saklandığı kutu.

1. Abdülkadir Geylani'nin takkesi.
2. 2 adet Abdülkadir Geylani'nin tepeleri ipekli işlemeli ve yazılı beyaz takkesi.
3. Abdülkadir Geylani'nin arakiyyesi⁴⁶.
4. 2 adet yazılı destmal.
5. Abdülkadir Geylani'nin yeşil tacı.
6. Abdülkadir Geylani'nin seccadesi.
7. Abdülkadir Geylani'nin sikkesi.
8. Abdülkadir Geylani'nin çukadan yapılmış kahverengi etrâfı siyah ve gaytanlı cübbesi.

G. Şeyh Mehmed Nuri Efendi'nin Mübarek Makamlarda Kullandığı Eşyalar

Muhtemelen burada adı geçen Mehmed Nuri Efendi, Yahya Efendi Tekkesi Şeyhidir. Dinine çok bağlı bir Nakşî olan II. Abdülmecid, annesiyle birlikte Abdülfettah Akrî halifesi Mehmed Nuri Efendi'ye mensuptu. Sultan Abdülmecid bu nedenle Yahya Efendi Tekkesi'ne çok yardımda bulunmuş ve hocası Mehmed Nuri Efendi'yi hacca göndermişti⁴⁷. Buradaki bir çekmece içinde bulunan 18 adet

⁴⁶ Yünden yapılan bir cins külâhtır ki bilhassa dervişler kullanırlar.

⁴⁷ Ekrem Buğra Ekinci, "Mukaddes Beldelere En Çok Hizmet Eden Padişah", <http://www.ekrembugraekinci.com/makale.asp?id=367>, Yayınlanma Tarihi: 30 Kasım 2011, Erişim Tarihi: 20.05.2018, 12.00.

eşya, Mehmed Nuri Efendi'nin II. Abdülmecid adına hacca eda ederken kullandığı eşyalar olabilir.

1. Canfes bohça içinde alacadan üretilmiş hırka.	Beytullah'ta Şeyh Mehmed Nuri Efendi'nin kullandığı takımdır.
2. 1 çift meşin naleyn.	
3. Bir yazma yemeni derununda beyaz takke.	
4. Pûşide-i saadetin aksâmından yapılmış kelime-i tevhîd yazılı siyah ⁴⁸	
5. Pûşide-i saadetin aksamından yapılmış siyah zemin üzerine H. 1152 [M.1739] tarihli parça.	
6. Bir atlas kese derununda misvâk.	
7. Kenârı oya işlemeli baş yemenisi.	
8. Üzeri puşide-i saadetin aksâmından yapılmış siyah tepeli beyaz takke.	

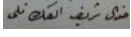
9. 2 adet Medine-i münevverenin süpürge-i şerifesi.
10. 1 adet Çanak içinde boğaza takılacak sekiz tane tespih taneleri.
11. 3 adet Medine-i münevverede sandal-ı? şerif⁴⁹.
12. Beyaz keten gömlek.
13. Şeyh Mehmed Can?'ın takke-i şerifesi.
14. Bir kutu içinde İmam Hüseyin'in cevheri.
15. Beyaz patiskadan gömlek.

H. Levhalar

Hat sanatının seçkin örneklerinin yazılı olduğu levhalar, manevi yönünün yanı sıra nadide sanat eserleri olarak da çok kıymetlidirler. Burada Sultan Abdülaziz'in bir hattı da bulunmaktaydı.

1. Aksaray Camii için manzûm bir kıta levha.
2. Valide Camii hakkında manzûm levha. Mehmet Asım hattıyla.

48  Bu kelimenin okunuşundan emin olunamamıştır.

49  Bu kelimelerin okunuşundan emin olunamamıştır.

3. Cam üzerine lafzan “Celâl” levhası.
4. Cam üzerine çifte “Muhammed” ve çifte “Ali” yazılı levha.
5. Hazret-i Şah-ı Nakşibendi Neccârı Bahaeddin yazılı levha. Sultan Abdülaziz eseridir
6. Ortası vefkli tahta? üzerine müzehhep levha.
7. Sultan Aziz cennetmekânın Avrupa’dan avdetlerini işaret eden târih. 1284 [M.1867-1868].
8. Hazine-i Hümayun hademesinden Ebubekir hattıyla levha. 1261 [M.1845].
9. İsm-i Celâl ve Hazret-i Osman, Hazret-i Ali ve Hüseyin Efendilerimizin isimlerini içeren levha 1280 [M.1863-1864]. Mektûbi-i Sadr-ı Ali hulefasından Abdullah Hamdi hattıyla.
10. Dört tarafı fârisi’l-ibâre her tarafı gayet ince yaldız ve çiçekli musanna levha. Çerçevesiz.
11. Birtakım beyitler ve yazıyı içeren levha.
12. Bir tarafta “*Bismillâh el-kâfi mu’ti’l-meânî*” diğer tarafında “*Bismillâh eş-şâfi ve mukayyizü’l-‘âfi?*”⁵⁰ yazılı dikdörtgen şekilli küçük levha

I. Kap Kacak Türü Eşyalar

Burada adı geçen eşyalar dini ibadetler yerine getirilirken kullanılan eşyalar olduğundan mukaddes eşyalar deposunda muhafaza edilmişlerdir. Günümüzde bu tür saray eşyaları porselen veya çini eşyalar olarak ayrı bir seksiyonda sergilenmektedir.

1. 2 adet içi kelime-i tevhid ve sure-i rahman, dışı ihlâs ve muavvizeteyn suresi yazılı kapaklı vasat eski maden çini kâse.
2. 2 adet içi kelime-i tevhid ve sure-i rahman, dışı ihlâs ve muavvizeteyn suresi yazılı eski maden mezkûr kâselerin tabakları.
3. İçi ihlas-ı şerif ve sure-i rahman yazılı kapaksız ufak beyaz kâse.
4. 1 adet büyük, eski maden ve mavi çiçekli çini kâse.
5. Dışarısı koyu mavi yaldızlı çiçekli vasat kâse.

50  Bu kelimelerin okunuşundan emin olunamamıştır.

6. Kapaklı çini kâse.
7. 2 adet dışarısı çiçekli, eski, küçük çini kapaklı kâse.
8. 2 adet sarı zemin, çiçekli, kapaklı, tabaklı ve kulplu küçük kâse.
9. 2 adet adi çini kâse.
10. Adi, beyaz, kapaklı kâse.
11. Kütahya mamulâtı zeytuni battal kâse.
12. Etrafı -----⁵¹ ve kapaklı renksiz içi bir çeşit toprak üretimi çiçekli billur kâse.
13. Sedef tütün kâsesi.
14. Beyaz ve kırmızı zemin üzerine çiçekli ve yaldızlı tabaklı kâse.
15. Kapaklı boyalı yaldızlı küçük kâse.
16. Kapaklı boyalı yaldızlı beyaz küçük kâse
17. Boyalı yaldızlı gök renginde kapaksız kâse
18. Karnabahar şeklinde üzeri çiçekli kâse
19. Billur küçük kapaklı beyaz kâse
20. İçi çiçekli, dikdörtgen şekilli tabak ve kapaklı Saksonya çekmece.
21. 2 adet beyaz zemin üzerine mavi çiçekli küçük tabak.
22. 23 adet boyalı, yaldızlı, çeşitli renkte kahve altı tabağı.
23. Mavi zemin üzerine içi yaldızlı, çiçekli ve gayet battal eski maden? çini tabak.
24. Billur kebir tabak.
25. 2 adet beyaz adi tabak.
26. Vasat çini testi.
27. Zi-zemzem kumkuması. Üzeri mavi, sarı ve yaldızlı.
28. Orta, pembe beyaz çiçekli saksonya testi.
29. Küçük, mavi ve beyaz çiçekli saksonya testi.
30. Güvez ve tirşe (yeşil ile mavi arası renk) boyalı, yaldızlı battal saksonya testi.

51  Bu kelimenin okunuşundan emin olunamamıştır.

31. Pembe ve mavi boyalı ve yıldızlı battal saksonya testi.
32. Beyaz ve tirşe renginde, yıldızlı, orta boy saksonya testi.
33. Sarı ve beyaz çiçekli, boyalı, yıldızlı saksonya testi.
34. Muhtelif kıtada beyaz testi.
35. 16 adet farklı ebatta billur sürahi.
36. Sarı ve mavi zemin üzerine çiçekli ve yıldızlı küçük saksonya kumkuma.
37. Beyaz çini kumkuma.
38. Ufak bir kutu içinde dört adet dondurma tabağı.
39. Etrafı çiçekli orta boy gümüş tepsi.

İ. Diğerleri

1. Küçük, topraktan iki tarafı yazılı bir parça. Kесе içinde.
2. Ortası delikli ip geçirilmiş eşcâr-ı mukaddese. Kесе içinde.
3. Bir çekmece içinde öd ağacı.
4. Küçük bir teneke kutu içinde misk.
5. Bir bohça içinde şişe, kâğıt ve toprak vesaire.
6. Meşin?, gümüş işlemeli, dört ayaklı rahle.
7. Fildişi üzerine gümüş kakmalı dikdörtgen çekmece içinde ortası gayet ince işlenmiş bir tane tarak ile zarf içinde 37 sarı, 28 adet beyaz yaşmak iğnesi.
8. Bir kişinin dokuz eşkâlini gösterir müdevver ayna.
9. Bir kutu içinde kars?⁵².

Sonuç

Osmanlı padişahları dini, kültürel ve siyasi nedenlerle, mukaddes emanetlerin toplanmasına ve muhafazasına çok önem vermişlerdir. 1517 yılında Mısır'ın fethiyle mukaddes emanetler İstanbul'a getirilerek Topkapı Sarayı'nda muhafaza edilmeye başlanmıştır. Mukaddes eşyaların çoğu bugün hâlâ Topkapı Sarayı'nda Mukaddes Emanetler Dairesi'nde muhafaza edilmektedir. Osmanlı döneminde

52  Bu kelimenin okunuşundan emin olunamamıştır.

mukaddes emanetlerin Topkapı Sarayı'nda bulunduğu herkesin malumu olmakla birlikte 1856 yılından itibaren Dolmabahçe Sarayı'nda da birtakım mukaddes emanetin muhafaza edildiğine dair literatürde yaygın bir bilgi yoktur. 1907 tarihli bir sayım defterinde tespit ettiğimize göre Dolmabahçe Sarayı'nın Mefruşat Dairesi'nin yanındaki kulede bazı mukaddes eşyalar muhafaza edilmiştir. Burada 237 adet mukaddes eşya vardır. 1921 tarihinde bu depoda mevcut 62 adet mukaddes eşya, VI. Mehmed Vahideddin'in emri ile Topkapı Sarayı'ndaki Mukaddes Emanetler Dairesi'ne taşınmıştır.

1907 tarihinde Dolmabahçe Sarayı'nda yer alan 237 adet mukaddes eşya şöyle tasnif edilebilir: Mekke ve Medine'deki mukaddes mekanlara ait eşyalar: Kâbe'ye ait olanlar: Kâbe'nin kapısının perdesi, Kâbe'den toplanan yapraklar, cevher, Kâbe'nin ilk binasının kerpiç parçaları, taban direkleri, Altın Oluk'un içindeki direğin parçası, bir küçük testinin içinde Altın Oluk'tan akan su. Mescid-i Nebevi'ye ait olanlar: 15 Temmuz 1870 tarihinde değiştirilen ve üzerinde H.12 (M.633) tarihi yazılı Hücre-i Saadet'in anahtarı ki altın ve gümüş kakmalı fildişi bir kutunun içindedir. Hücre-i Saadet'in tozu, Peygamberin kabrinin tamiri esnasında duvarından çıkan parlak taş, Ravza-yı Mutahhara'nın tamiri esnasında duvarından çıkan levha şeklinde çerçeve içinde çini, kabir toprağı, mum parçaları, zeytin yağı, Hücre-i Saadet'e konan baş yemenisi, beyaz şal, buğday, kahve.

Çoğu yaldızlı ve süslenmiş yazma ve matbu eserler: Kur'anlar, diğer kitaplar ve evraklar. Hamile kadınların doğurmaları esnasında ve lohusalık hâllerinde kullanılan mukaddes eşyalar: Mesela çeşitli ayet ve duaların yazılı olduğu hırkalar, kardeşkanı, Mekke ve Medine'deki kutsal mekanlara ait eşyalar, sürme. Kumaş eşyaların içinde hırka, gömlek, puşide, takke, Kur'an kesesi, perde ki bazılarının üzerinde ayetler ve dualar yazılıdır. Bunlar genelde şifa bulmak ve nazardan korunmak için kullanılırdı. Bazı eşyaların içinde saklanan manevi değeri yüksek şeyler de vardır. Mesela Hz. Peygamber'in yüzünü yıkadığı su, Hz. Ayşe'nin seccadesinin bir parçası, Hz. Osman'ın diktiği ağaçtan tespih yapılırken ortaya çıkan talaş, Ashab-i Kehf toprağı, Hz. Yuşa'nın kabrinin toprağı ve üzerindeki ağacın yaprakları, Hz. Hüseyin'in kabir toprağı. Kadiriye tarikatının kurucusu Abdülkadir Geylani'ye ait eşyalar. Yahya Efendi Tekkesi Şeyhi Mehmed Nuri Efendi'nin mübarek makamlarda kullandığı eşyalar. Levhalar: Aksaray Camisine konulmak üzere hazırlanmış manzum levhalar, Sultan Abdülaziz'e ait üzerinde "Hazret-i Şah-ı Nakşibendi Neccârı Bahaeddin" yazılı levha, yine birtakım ibarelerin yazılı çerçevesiz ya da çerçevesiz levhalar. Kapı kacak türü eşyalar: Üzerinde bazı ayetler yazılı ya da yazısız kâseler, tabaklar, testi ve kumkumalar.

Bunların haricinde misk, öd, rahle, ayna, tarak ve yaşmak iğnesi gibi eşyalar da Dolmabahçe Sarayı'nda mukaddes eşyalar deposunda bulunmaktaydı.

Dolmabahçe Sarayında 1856-1907 yılları arasında birikmiş olan Mekke ve Medine'den gelen eşyaların yanı sıra özenle hazırlanan levhalar, yazılan kitaplar, kıyafetler, kapacak gibi eşyaların hepsi bir arada karışık olarak depolanmış ve envanter kaydı çıkarılmadan durmakta iken lodosun şiddetli esmesi buradaki eşyaların nitelik ve niceliklerini içeren bir defterin hazırlanmasına vesile olmuştur. Böylece halife olan Osmanlı padişahının, hanedanının ve Müslüman halkın mukaddes emanetlere gösterdiği saygı, sevgi, ilgi ve özen sonucu Türk-İslam tarihi ve sanatlarında mukaddes emanetler kendine özgü yerini, yeni çıkan belge ve bilgilerle almaya devam etmektedir.

Kaynaklar**Arşiv Vesikaları:**

Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Hazine-i Hassa Mefruşat İdaresi (HH.MFŞ), nr.40/40 ve eki.

Diğer Kaynaklar:

Ağca, Sevgi, *Hırka-i Saadet (Teşkilatı, Törenleri ve Kutsal Emanetleriyle Hırka-i Saadet Dairesi)*, Korpus Yayıncılık, İstanbul 2013.

Akyıldız, Ali, “Müsrif, Fakat Hayırsever: Pertevniyal Valide Sultan”, *Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies*, XLVII, 2016, s. 307-352.

Atalar, Münir, “Kutsal Emanetler”, *XII. Türk Tarih Kongresi, Ankara 12-16 Eylül 1994*, C III, s. 1079-1095.

Aydın, Hilmi, “Türklerin İnanç Dünyasında Mukaddes Emanetler”, *Türkler*, C 11, ed. Hasan Celâl Güzel vd., Yeni Türkiye Yay., Ankara 2002, s. 871-886.

Aydın, Hilmi, *Hırka-i Saadet Dairesi ve Mukaddes Emanetler*, Kaynak Yayınları, İzmir 2013.

Bayraktar, Nedret, “Sultan VI. Mehmed’in Topkapı Sarayı’na Gönderdiği Eserler”, *Milli Saraylar 1992*, TBMM Basımevi, Ankara 2002, s. 84-93.

Beyoğlu, Süleyman, “Osmanlılar ve Mukaddes Emanetler”, *Osmanlı*, C 9, ed. Güler Eren, Yeni Türkiye Yay., Ankara 1999, s. 345-352.

Beyoğlu, Süleyman, *Medine Müdafası ve Fahreddin Paşa*, Yeditepe Yay., İstanbul 2018, s. 171-187.

Bozkurt, Nebi, YAVAŞ, Doğan, “Mukaddes Emanetler Dairesi”, *DİA*, C 31, İstanbul 2006, s. 111-114.

Bozkurt, Nebi, “Mukaddes Emanetler”, *DİA*, C 31, İstanbul 2006, s. 108-111.

Bozkurt Nebi, “Mukaddes Emanetlerin Tarihi ve Osmanlı Devleti’ne İntikali”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S. 13-14-15 (1995-1996-1997), İstanbul 1997, s. 7-26.

Buehler, Arthur, “Hind-Pakistan Alt-Kıtasında Kadirilik: Genel Bir Değerlendirme”, çev. Mehmet Atalay, *Mezhep Araştırmaları*, VIII/1, 2015, s. 135-170.

Çavdar, Yıldray, Kişisel görüşme. 01.04.2017.

Çelebi, İlyas, “Vefk”, *DİA*, C 42, İstanbul 2012, s. 605-607.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi, Ankara 2005.

Ekinci, Ekrem Buğra, “Mukaddes Beldelere En Çok Hizmet Eden Padişah”, <http://www.ekrembugraekinci.com/makale.asp?id=367>, Yayınlanma Tarihi: 30 Kasım 2011, Erişim Tarihi: 30.05.2018, 12.00.

Irmak, Mustafa, “Bir Belâgat Kitabı Olarak Mutavvel ve Osmanlı Medreselerinde Okunuş Biçimi Üzerine Bir Risale”, *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* S. 42, İstanbul 2012, s. 173-196.

Köseoğlu, Cengiz, *Topkapı Sarayı İmparatorluk Hazinesi: Hazine-i Hümayun*, Ak Yayınları, İstanbul tarihsiz.

Öz, Tahsin, *Hırka-i Saadet Dairesi ve Emanat-ı Mukaddese*, İsmail Akgün Matbaası, İstanbul 1953.

Sümbüllü, Yusuf Ziya, “İlm-i Tefe’ül ve Tefe’ül-nâme (Ku’ran Falı) Üzerine Bir Değerlendirme”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* (1/2), 2008, s. 383-391.

Tezcan, Hülya, *Topkapı Sarayındaki Şifalı Gömlekler*, BİKA Yay., İstanbul 2006.

Tezcan, Hülya, *Topkapı Sarayı Müzesi Koleksiyonundan Tılsımlı Gömlekler*, Timaş Yay., İstanbul 2011.

Türk Dil Kurumu, *Büyük Türkçe Sözlük*.

Uğurluel, Talha, *Asr-ı Saâdet’ten Osmanlı’ya Sarayın Kutsalları*, Timaş Yayınları, İstanbul 2016.

Uludağ, Süleyman, “Abdülkadir-i Geylânî”, *DİA*, C 1, 1988, s. 234-239.